Partijgenoten. Men kan een beeld niet van binnenuit overzien, men komt met achter „het politieke beeld van Nederland", als men het — laat ik zeggen vanuit Noord-Brabant, of zelfs vanuit Den Haag bekijkt. Wij moeten proberen het te zien met het oog der wereld.

Het meest kenmerkende van Nederland — en juist daarom wel eens vergeten is ten slotte, dat het in de wereld ligt! Dit geldt, als we Nederlands betrekkingen met het *buitenland* bezien, Nederlands verhouding tot Indonesië, maar ook, als we het over de zgn. *binnenlandse politiek* hebben. Dit betekent, dat „binnenlandse politiek" feitelijk niet meer bestaat en dit moeten wij wél bedenken als wij er toch over spreken.

Wij, socialisten, staan anders tegenover nationale politiek dan honderd jaar geleden. Toen hadden Marx en Engels „de gewelddadige omverwerping van alle tot dusver bestaande maatschappelijke orde" voor ogen. Zoiets kan historisch juist zijn op een bepaald moment, maar het is nooit een kijk voor de lange duur. Men kan zulk een beeld niet lang voor ogen houden.

In 1848 leefde bij Marx de hoop, dat dat jaar de sociale omwenteling zou brengen. In 1871, toen de Parijse Commune in verzet kwam, dezelfde hoop. Langzamerhand werd het geloof in de waarschijnlijkheid van een sociale revolutie geringer - maar ook het geloof in haar wenselijkheid. De arbeiders kregen meer te verliezen dan alleen maar hun ketenen, als in 1847! Het is vooral Jean Jaurès geweest, en met hem Troelstra, die duidelijk hebben gemaakt, dat er van het bestaande uit door de arbeiders gebouwd kon worden. Het socialisme ging tegenover de gedachte „omverwerping" die van de „reconstructie" stellen. Zo treffend uitgedrukt kort geleden in een artikel door Sutan Sjahrir: „Het is mogelijk, gedurende korte tijd een dynamische kracht te verzamelen en bij de massa van ons volk een uitbarsting daarvan te weeg te brengen, welke ook in staat is om alles wat deze uitbarsting belemmert, te verbrijzelen; op deze wijze wordt evenwel hoogstens een ineenstorting van de oude wereld verkregen, doch nog allerminst een nieuwe wereld, die beter is.

Daarvoor is *constructie* noodzakelijk. Om iets waardevols te construeren is het nodig, dat men weet wat waardevol *is* en wat men bedoelt te construeren. Daarmee is ook een ander tempo in de ontwikkeling aanvaard.

Tot onze teleurstelling moeten wij dikwijls bemerken, dat problemen, die wij

[missing]

in België alweer als een ziekte optreedt, terwijl ze in ons land een angstverschijnsel vormt. Dit is teleurstellend, want het betekent een rem op de vooruitgang. Loonsverhoging, hoe gerechtvaardigd ook, wordt nu een gevaar. Bij dalende prijzen op de wereldmarkt betekent het: verminderende export. Dus: meer werkloosheid! Wat helpt vandaag hoger loon, als men morgen werkloos is. Tenzij de prijzen lager kunnen worden, dus de andere productiekosten en de winsten. Nederland was tot nu toe een goedkoopte eiland. Zal 't dat blijven? In de aangrenzende landen zullen (ook door de werkloosheid) de prijzen dalen. Op de grondstoffenmarkt dalen de prijzen eveneens. Wij zullen dus moeten zorgen de verhouding van nu niet te verbreken. Het zou wel eens kunnen, dat gelijkblijvende prijzen zou gaan betekenen: vergrote winst. *Dat mag niet gebeuren!*

Winstcontrôle en winstbeheersing is beslist onvoldoende. En het N.V.V. en de fractie hebben al in 1947 hierop aangedrongen. Het ogenblik kan nu komen voor een veel sterkere drang en dit om nog grotere sociale onrust te voorkomen. Een ander, veel permanenter werkloosheidsgevaar schuilt in het bevolkingsprobleem. Velen in den lande moeten nog dringend worden uitgenodigd, dit als een probleem te zien. In de omringende landen is de bevolking stationn[missing]. In een periode, waarin België met 50.000 inwoners is toegenomen, stegen wij met 1.000.000. Er dreigt een evenwichtsverstoring bij ons. Zij, die niet van een ouderwets liberalisme afwillen, zien maar een oplossing: emigratie. Maar emigratie, ook als zij lukt (en welk land wil honderdduizenden per jaar opnemen?) is geen oplossing: men geeft een deel van zijn inwoners prijs, [missing] industrialisatie een oplossing? Waar verdere industrialisatie is, treedt ook verdere rationalisatie op, hetgeen verminderde arbeidsintensiviteit pleegt te betekenen, een verschijnsel, dat zich ook in de landbouw voordoet.

En er is haast bij de oplossing; in de eerstvolgende zes jaar komen er in ons land elk jaar 38.000 arbeidskrachten bij; in de volgende zes jaar is dat [missing] gestegen tot 55.000 per jaar meer! Dit vraagstuk is beangstigend, tenzij het ook allesbeheersend wordt gezien. Allesbeheersend: ook in de particuliere belangensector overheersend! Door de productie van kwaliteitsproducten in de industrie, door veredeling van onze landbouw, door een scherp technisch-wetenschappelijk onderzoek, door een verfijnde research, ten slotte door de beroepsbevolking niet aan te passen aan de arbeidstijden, maar de arbeidstijden aan de totale beroepsbevolking — alleen zó zullen wij het kunnen halen!

Dit houdt in, dat het economisch leven meer dan ooit als één geheel moet worden gezien en een tijdschema voor dat economisch leven moet worden opgesteld voor een lange reeks van jaren. *Ordening dus, in ruimte en tijd.* Dit zijn nu de kenmerken van een economisch plan. Geen wonder dat, als in 1930, de Plan-gedachte in de lucht zit.

In 1947, op het vorige congres, heb ik een uitwerking van die gedachte gegeven, mede naar aanleiding van een congresvoorstel. Ik heb toen gezegd „wij moeten toe naar een grote, moedige planning voor de toekomst". Nu deze zaak voor ons nog actueler geworden.

Het P.B. is ingegaan op mijn voorstel om congresvoorstel 124 van twee Haagse afdelingen en van Hasselt uitdrukkelijk over te nemen en als resolutie te beschouwen. Ik juich dit toe. De tijd is nu rijp. Ons volk wil iets zien van het einddoel, wij willen weten waar wij naar toegaan. En onze doeleinden zullen wij verder kunnen plaatsen dan in het Plan van de Arbeid het geval was; maar wij moeten ze even concreet maken.

[missing]

voorleggen en hun duidelijk machtiging vragen om het uit te voeren.

Wij hebben dan iets wat geen andere partij hun bieden kan, omdat slechts het socialisme een wetenschappelijk toekomstbeeld heeft.

Als gij, Congres, de nieuwe resolutie aanvaardt, dan gaat het Partijbestuur aan het werk, en de Wiardi Beckman-Stichting, en de economen, sociologen en de vakverenigingsmensen — want op allen zullen wij een beroep doen; en dan komt ons nieuwe plan er; dan hebben wij de eerste slag gewonnen! (Applaus.)

Maar alles wat wij doen wordt in belangrijke mate beïnvloed door de gang van zaken in Indonesië. Dit is een voortdurend drama, nu reeds 3 1/2 jaar lang. Van 1940—1945 waren wij van Indonesië afgesloten. Japan heeft toen zijn duistere rol gespeeld. Natuurlijk was het „ontwaken van het Oosten" toch gekomen. Nu kwam het, terwijl wij er van afgesloten waren en onkundig van dit proces. In 1945 bleek een grote verwijdering tussen ons en het politiek meest vooruitstrevende deel van Indonesië. Wij zijn 3 1/2 jaar bezig dit te overbruggen. Dat is het. Het zou onjuist zijn alleen van de Nederlanders meer begrip te vragen! Westerse medewerking is een absoluut vereiste voor het Oosterse ontwakingsproces. Dit proces is nl. ten dele een *verwestelijking* van dit Oosten. De naam Sjahrir is ook hier als een symbool.

In India (Pakistan) zijn nu meer Engelsen dan voor de Onafhankelijkheidsverklaring, maar het zijn andere Engelsen! Tweederde van Indonesië zag dit in. De Federalisten zagen deze

toekomstige realiteit, zonder enige twijfel de Republikeinse leiders ook. Zij, die door hun wapenen de macht binnen de Republiek veroverden, de soldateska, zagen het niet. Deze soldateska was hyper-nationalistisch en reactionnair. Sjahrir waarschuwde tegen haar in zijn bekende brochure „Onze Strijd". Hij spreekt daar over het gevaar van fascisme en militarisme. Dat eerste heeft niet tot de catastrofe geleid, daarom laat ik dat weg uit het slot van de brochure, dat ik wil citeren:

„Nu wij in onze strijd de Indonesische Staat als strijdmiddel hebben, zijn wij verplicht om ook een verdedigingsmiddel voor die staat te scheppen, met andere woorden het leger. Dat mag echter niet betekenen, dat wij knechten worden van die staat of van dat leger, alias fascisten en militaristen.

De grenzen tussen dit probleem en de geest van onze democratische revolutie moeten zeer scherp worden getrokken, opdat wij niet deze geest en onze democratische revolutie moeten zeer scherp worden getrokken, opdat wij niet deze geest en onze revolutie ten dode doemen, omdat wij in militarisme en fascisme zijn beklemd geraakt."

En toch is het daarvan gekomen. Mede door onze schuld. Laat ik dit met nadruk, namens ons volk, erkennen. De Republiek werd het Pruisen van Indonesië, zoals Vietnam werd het Pruisen van Indo-China. In December is de militaristische macht van dat Pruisen opgeruimd, hetgeen naar mijn mening onafwendbaar was. Als wij het niet hadden gedaan, had een ander het moeten doen. Maar niemand, en zeker niet de Veiligheidsraad, was daartoe bereid! Is nu de militaire actie geslaagd? Ten dele zeker wel. Bij ons heeft de B.S., toen haar taak was afgelopen, zelf haar wapenen ingeleverd. Zij heeft geen Staat in de Staat willen zijn. Dat eert haar. In de Republiek was dat anders. Aan de misstand, dat in de Republiek ieder die over wapenen beschikte daaraan macht ontleende, en, alsof het vanzelf sprak ook inkomsten, is een eind gekomen. De van boven af georganiseerde terreur is gebroken.

Waren de middelen daarbij altijd zuiver? Neen. Daarom kwamen er protesten van ons, ook van hen die de actie zelf goedkeurden.

[missing] is reeds gesproken. Er is reeds gebleken, dat wij daarin niet berusten. Goedhart heeft zich tegenover de Partij en tegenover ons [missing] verdienstelijk gemaakt door deze zaak aan te pakken. Minister Van Maarseveen is een rustige en evenwichtige figuur, wie het verdoezelen van die dingen bepaald niet „ligt". Het onderzoek is bezig, ook hier in Nederland. Het heeft tot concrete resultaten geleid. Stellig zal hier zo nodig worden ingegrepen.

De militaire toestand kan verder verbeteren als Sukarno en Hatta zullen kunnen doen, waartoe de Veiligheidsraad ook hen heeft verplicht: „staakt het vuren" afkondigen als regering van de Republiek. Alleen dan is er gezag. Tot nu toe hebben wij henzelf in de onmogelijkheid gelaten om dat te doen. Dat betreurt mijn fractie ten zeerste.

De politieke actie, die als constructieve daad had moeten volgen op de militaire actie, is mislukt. En dat heeft ernstige gevolgen gehad van militaire aard, meer dan de militaire actie zelf. Het negeren van de Commissie der Verenigde Naties; het wegvoeren van de Republikeinse leiders; het toezeggen dat zij vrij zouden zijn, doch het aanvankelijk niet doen; het eerst uitspreken van het doodsvonnis over de Republiek zelf en het daarna herroepen; de kwestie van het kippengaas op Banka; het meedelen, dat er maatregelen tegen de onverantwoordelijke verantwoordelijken zouden worden genomen, doch het niet doen: dit waren geen misdaden, het waren fouten. Vooral fouten tegenover de wereld, terwijl wij [missing] wereld, ook hier in West-Europa, zo bitter nodig hebben! Dit zou zich aan [missing] Noordzee dodelijk kunnen wreken.

Door de hulp van onze vrienden in de wereld, Canada, ook de Verenigde Staten, Engeland, Frankrijk, onze grote vriend Spaak in België, zijn wij er, met de laatste „ruling" van de Veiligheidsraad nog tamelijk goed afgekomen. Meer en beter was met te verwachten en kan nooit meer worden verwacht.

Nederland heeft zich onvoorwaardelijk bereid verklaard aan de voorconferentie te Batavia deel te nemen. De Republiek stelde voorwaarden. Voor 't eerst [missing] we een slag voor. Die voor-conferentie zal in hoofdzaak gaan over de terugkeer der Republikeinse leiders naar de stad Djokja, die politiek noodzakelijk voor hen is — evenzeer als voor ons politiek noodzakelijk is, dat zij nu eindelijk meewerken tot het cease-fire en aan de Ronde-Tafel-Conferentie in Den Haag meewerken: allemaal punten, die in de „ruling" zijn genoemd.

Wij kunnen onze gedachten al reeds laten gaan over het aanbieden van een bestuurs- en beraadscentrum van de Republikeinse leiders binnen de stad Djokja, zó dat zij zelf ook behoorlijk beschermd zijn, want die bescherming zal waarachtig wel nodig zijn. Na de Ronde-Tafel-Conferentie moeten de eigenlijke hervormingen komen. Het is duidelijk, dat het zwaartepunt van de politiek, ook van de Republiek, zich zal verplaatsen van de Staat, die feitelijk een nega[missing] Midden-Java was en is, naar de Republiek van de Verenigde Staten van Indonesië.

Voorlopig zal men dus zijn aandacht moeten wijden aan iets, wat ik zou willen noemen: „een Vaticaanstad in Djokja" als bestuurscentrum. En daarover moeten wij met de Republikeinse leiders praten — en om te praten met de U.N.C.I. er bij, moeten zij op de voor-conferentie willen komen. Daarop wachten wij nu. „Praten met Sukarno." Voor velen is het nog moeilijk. Een geïllustreerd blad publiceerde weer foto's: Sukarno buigende voor de Japanner Tojo; Sukarno vleiende woorden tot Hitler-Duitsland uitsprekende, enz. Laten wij echter niet denken, dat wij de objectiviteit in pacht hebben. België is nu bij uitstek ons broedervolk; een eeuw geleden was dat anders. Tollens zegt in „Stukjes tot de afval van België betrekkelijk":

Daar loert, terwijl hij eenzaam waakt,
De sluipmoord, die van verre naakt,
Uit hol en schuilhoek opgestaan....
Sta, sta, verrader! nader niet!
Is 't nog te weinig, dat ge Uw vorst
Op 't vaderharte trappen dorst,
Dat ge eed en eer en pligt verriedt?
Valt ge als een lage rover aan,
Die uit de struiken schiet?
Waak, jongen! waak! het roer gereed!
Gescherpt het oog! gespitst het oor!
Gij hebt geen eerlijk vijand voor,
Die krijgsmans wet en pligten weet;
Maar horden, zonder eer en tucht,
Van bloeddorst vals en wreed...."

Het zou misschien goed zijn wanneer alle goede Nederlanders, dus in de eerste plaats wijzelf, dit versje boven hun bed hingen. Met de laatste beslissing van de Veiligheidsraad is niet te veel gezegd. Als wij werkelijk willen kan nu een begin worden gemaakt met een nieuw hoofdstuk in onze Indonesische politiek. Gedurende 3 1/2 jaar is er een zenuwenoorlog gevoerd over ons en over Indonesië. Inderdaad „een tragedie", maar niet alleen van „gemiste kansen". De laatste kans is ons nu gegeven. De Partij van de Arbeid is vastbesloten die kans niet voorbij te laten gaan.

Ik wil hieraan nog iets toevoegen: het heeft wel eens de schijn gehad of de Nederlandse

regering geen vast plan voor ogen heeft. Toch is dat er wel. U vindt het in Linggadjati, in de Renville-overeenkomst, in de nieuwe Grondwet en ook in ons Partijprogram. U vindt het ten slotte in het Plan-Beel—Anak Agung:

1) Spoedige emancipatie, 2) algehele onafhankelijkheid, 3) vrije verbondenheid, zijn er de hoofdmomenten van.

Dat de Partij een lichte Unie wenst, die door geen van de partners als een last wordt gevoeld, waar hij zo gauw mogelijk af wil, is bekend. Ook, dat het, tegen de wil van de P.v.d.A. niet mogelijk zal zijn een zware Unie door te drijven. Dus komt die zware Unie er niet! In deze dingen is de Partij eensgezind.

Wij hebben in December en daarna een afschuwelijke tijd gehad. Wij hebben elkaar weer volledig gevonden. Laat ik een beroep op allen mogen doen om te zamen onze Indonesische politiek verder te voeren. Als ik nu over buitenlandse politiek spreek, spreek ik over het centrale punt, dat alles beheerst, dat is Rusland, dat de gehele wereld bedreigt. Ik heb dit in de resolutie betreffende het Atlantisch Verdrag gesteld zoals het is:

„Het einde van de oorlog heeft, in strijd met veler verwachtingen, in Sowjet- Rusland geen democratisering te weeg gebracht. De verovering van Lithauen, Letland, Estland, Polen en Oost-Pruisen, alsmede de bezetting van Oostelijk Duitsland en een deel van Oostenrijk, heeft het van oudsher bestaande Russische imperialisme op hevige wijze aangewakkerd, zoals op tragische wijze is gebleken door het tot vazal maken van Roemenië, Bulgarije, Hongarije, Albanië, Tsjechoslowakije en aanvankelijk ook Zuid-Slavië.

Met name sinds de onderwerping van Tsjechoslowakije in Februari 1948, alsmede door de oprichting van de Cominform, door de organisatie van [missing] het weigeren van de contrôle op de atoomenergie, door de bolsjewisering van een groot deel van China en het verwekken van opstanden elders in Azië, is het duidelijk geworden, dat het Russische nationalisme streeft naar de macht over geheel Europa en naar de wereldheerschappij."

Dit behoeft alleen nog aanvulling voor wat betreft de degeneratie van het communisme. Reeds twintig jaar is er van een streven naar sociale gelijkheid geen sprake meer. Het is zoals onze Franse vriend Oreste Rosenfeld, hier aanwezig die zelf in Rusland geboren is, uit eigen waarneming heeft vastgesteld: systeem der georganiseerde ongelijkheid.

Juist op geestelijk gebied, waar de verschillen moet worden gerespecteerd, [missing] een afschuwelijke gelijkschakeling zich aan het voltrekken, die in niets voor die van de nazi's onderdoet. Er is in de „Litteraire Gazet" van Moskou een artikel verschenen, getiteld

„Volksverraders", dat critiek oefent op het cosmopolitisme „of het nu naar voren komt onder het masker van Pan-Amerikanisme, Katholicisme en Zionisme, of welke andere naam dan ook". Cosmopolitisme zou "de belangen van de imperialistische reactie en Amerikaanse monopolies dienen „Een anti-vaderlandslievende groep critici als Yuzovsky en Hurwich, hebben gepoogd de kristalheldere bronnen van de Sowjet-literatuur te infecteren met giftige microben van het cosmopolitisme."

Ivan Bolshakov, Sowjet-minister van Cinematografie, eist in een artikel in „Pravda" de liquidatie van het „bourgeois cosmopolitisme in de filmkunst". De minister zegt, dat „de bourgeois in de filmkunst zoals Trauberg, Bleiman, Yukovitch en Kovarsky banden hebben aangeknoopt met anti-vaderlandslievende theatercritici".

De huiveringwekkende gelijkenis met het Hitler-regime blijkt ook uit de politieke monsterprocessen, zoals dat tegen de kardinaal Mindszenty. Enkelen hebben gevraagd, of het nu op onze weg lag, mede het initiatief te nemen bij de protesten tegen het kardinaalsproces en hoe we nu over Spanje dachten.

Ik heb hierover rekenschap afgelegd in twee artikelen in „Het Vrije Volk" getiteld: „De Volkskrant en Franco" en „De kardinaal en wij". Wij moeten toch zorgen niet even provinciaals te zijn als zij, wie wij terecht provincialisme verwijten! De gehele wereld heeft geprotesteerd tegen het proces-Mindszenty. In Engeland heeft een Labour-lid een resolutie voorgesteld, die is aangenomen waarin sprake is van „afgrijzen en afschuw" en van een „bespotting" van "het heilige recht van alle mensen op vrijheid van godsdienst". In Frankrijk sprak op een geweldige protestdemonstratie te Parijs onze protestantse partijgenoot An[missing] Philip, die herinnerde aan zijn verbondenheid in het verzet met de voorzitter der vergadering, pater Chaillet. Hij zei: „dit weet ik, dat we op dezelfde manier als tegen Hitler *neen* moeten zeggen; dat we, bij de verscheidenheid van onze overtuigingen, opnieuw moeten weigeren en weerstand bieden."

Ikzelf had in mijn artikel naar aanleiding van de motie-Serrarens en onze medewerking daaraan, herinnerd aan het proces-Dreyfus; toen Jaurès verweten werd dat hij zich inliet met dit proces tegen een „bourgeois", antwoordde hij: „Daar staat niet een bourgeois, maar een stuk geschonden mensheid".

Het is socialistische plicht, zó ook tegenover de feiten van vandaag te staan. Naast het imperialisme en het totalitarisme is het derde punt van overeenstemming met het Hitlerisme: het landverraad, de vijfde colonne en de koude oorlog. Ik wijs op de

Cominform-verklaring van het vorige jaar en op de koude oorlog.

[missing]

leiders in Italië, in Frankrijk en bij ons.

Toen ik in November in de Kamer de communisten sommeerde tot die verklaring kwam er alleen maar tumult. Ze waren nog niet in Moskou geweest! Het wachtwoord was toen nog niet gegeven. Nu is dit wel gebeurd en na de mededelingen van Paul de Groot in de Amsterdamse gemeenteraad en de verklaring van het C.P.N.-bestuur, staat de verradersrol der communisten wel vast.

Merkwaardig is, dat wij ons daardoor niet gedrukt, maar opgelucht voelen. Als men het bestaan van de koude oorlog constateert, is hij niet gevaarlijk meer. Eén man is ons daarin voorgegaan; tien, twintig jaar lang heeft hij voortdurend het communistische gevaar onderkend, ook toen anderen het nog overdreven vonden, en dat zowel in het binnen- als in het buitenland. Hij heeft daardoor bij uitstek de nationale en de internationale zaak gediend. Hij is nu buiten gevecht gesteld, maar (ik zag hem de vorige week), spoedig zal deze begaafde strijdersfiguur zijn werk weer kunnen voortzetten.

Namens het congres wil ik Koos Vorrink danken voor wat hij hierin voor Nederland, voor West-Europa, deed. (Applaus.)

In één opzicht gaat de vergelijking met de Hitler-periode niet op. Toen is de collectieve veiligheid mislukt. In Nederland, waar een minister en een a.s. premier onze neutraliteit als „een lichtbaken in een duistere wereld" kenschetste. Ook elders in Europa en ook in Amerika. Nu is deze defensieve overeenstemming wel gelukt. Het verdrag van Duinkerken, tegen Duitsland gericht, groeide uit tot het Vijf-mogenhedenverdrag van Brussel, tegen iedere agressie gericht. Dit verdrag werkt uiterst nuttig in technisch militair opzicht. In Fontainebleau bereidde Montgomery de technische organisatie voor. Maar veel belangrijker dan men het nu nog ziet is de culturele samenwerking.

Wat bereikt was, was nog niet voldoende, het potentieel was te gering. Verdediging zonder economische kracht is op drieërlei wijze machteloos: in de eerste plaats wat het materieel en de grondstoffen betreft voor de oorlogvoering zelf; dan wat betreft de economische voorbereiding van de verdediging en ten slotte door de „verzwakking van de bodem"; een ongezonde economie infecteert het volk met het communisme en is de voedingsbodem voor een vijfde colonne. Het begrip „verdediging" is tegenwoordig zo uitgebreid, dat militaire verdediging hiervan een onderdeel vormt, naast culturele en. economische

verdediging. Er bestaat thans bij velen een cultuur-pessimisme. Ik denk aan wat Huizinga hierover schreef. Dit is dood-gevaarlijk.

Daarom is de Partij van de Arbeid onmisbaar voor de verdediging, omdat zij dit pessimisme niet deelt. Een morele steun te verlenen aan Europa is één van de hoofdmotieven van Amerika voor de sanering van Europa. Door de Marshallhulp leert de debiteur zich collectief organiseren. Dit is haast nog belangrijker dan de hulp zelf: voor het eerst in de geschiedenis van Europa komt men tot samenwerking op dit gebied. Daarom is ook de Benelux als levende kern zo belangrijk en zou het ontzettend zijn als dit niet slaagde. Het vertrouwen in de regeneratiemogelijkheden van Europa zou dan een schok krijgen. Het doen slagen van Benelux is wereldplicht.

De Partij van de Arbeid ziet in al deze aaneensluitingen een stuk van haar roeping. Uit de inleiding van Vos over de Benelux blijkt, dat er naast economische mogelijkheden ook psychologische moeilijkheden zijn. De voorstellen 160 van de afdeling Gouda en 161 van Utrecht wijzen er op, dat er nog meer contact moet komen tussen de socialistische partijen van de Benelux-landen. De Partij van de Arbeid heeft reeds het initiatief genomen tot een aantal belangrijke conferenties en tot uitwisseling van gedachten. Maar waarom spreken er veel meer van ons in België, dan Belgen hier? Waarom hebben wij in elkaars Partijbladen niet een eigen rubriek, wat zelfs „De Groene" en „De Linie" over en weer hebben? En dan: zien wij de talenkwestie wel reëel? Is Esperanto de beste introductie bij België en Luxemburg? Vos heeft er op gewezen, dat er twee Benelux-talen zijn: Nederlands en Frans. De meeste Belgen zijn wel tweetalig, dat zij, ook als zij er maar één spreken, toch wel de andere verstaan. Wij moeten het beter, moderner en sneller leren van Frans aan de orde stellen. Indien men wat over heeft voor Benelux, dan ligt hier één van de grote belemmeringen. Wij kunnen er alleen maar rijker op worden, indachtig aan het feit, dat sedert de Bourgondische tijd onze cultuur is gevormd door een verwerking van wat uit het Zuiden tot ons komt. Deze bron mag in dit mechanische, technocratische tijdvak niet ophouden te vloeien. Ook daarom is Benelux voor onze eigen beschaving absoluut nodig.

Er is, boven Benelux, sinds enkele maanden een socialistische organisatie van de Vijf Landen. Er vindt contact plaats tussen de economen uit de socialistische partijen over de Marshall-organisatie. Er is ieder jaar één- of tweemaal, en dan comité's-gewijs nog veel frequenter, contact tussen vertegenwoordigers van socialistische partijen in de Gomisco. De volgende maand voor het eerst in Nederland, in Baarn. Precies als in voorstel 159 Hasselt

bedoelt, alleen [missing] op Europees niveau, maar op wereldniveau.

„Permanente gedelegeerden?" Hasselt stelt als eis „uitspraken op zo hoog mogelijk niveau". Juist, maar dan moet het ook in ieder land de top zijn van partij en parlementaire instanties, en die *is* min of meer permanent. Bovendien, er gingen circa twee jaar heen, vóór we elkaar „verstonden". Niet wat taal betreft maar wat gezindheid van geest aangaat. Sinds 1948 weten we zo ongeveer zoals we daar als een vrijwel vast team samenkomen, wat we aan elkaar hebben. Tevoren soms treurige verwarring.

Laat men deze verworvenheid niet prijsgeven, al moeten alle partijen natuurlijk ook „nieuwe" mensen in dat vak opleiden.

Op dezelfde grond, waarom wij als socialisten al deze aaneensluitingen hebben bevorderd, bevorderen wij nu het *Atlantisch Verdrag.* De belangrijkste momenten uit de aan het congres voorgelegde resolutie betreffende het Atlantisch Verdrag zijn:

De feiten van het opdringende Russische imperialisme; de tragische positie van Duitsland in verband hiermede, althans van Oost-Duitsland, dat tegelijk slachtoffer en instrument is — het leger van 500.000 man onder Von Paulus is hier een symbool. Dit laat zelfs West-Duitsland niet geheel onbeïnvloed. Er is een geheime conferentie geweest van Westduitse leiders van meer conservatieve richting met de Sowjet-afgezant Nadolny te Godesberg. Sommige uitingen van Westduitse politici — die het natuurlijk moeilijk hebben, omdat de Russen trachten de communisten, de ex-nazi's en de nationalisten te concentreren - wijzen op een toegeven van nationalistische gevoelens. Toch mag onze Duitse zusterpartij tot voorzichtigheid worden aangemaand, want toegeven aan deze gevoelens, op welke grond ook, zou de ondergang van West-Duitsland betekenen. Berlijn mag hier stellig gezien worden als een voorbeeld van standvastige Westduitse politiek.

Verder de defensie tegenover de Russische greep naar de wereldheerschappij. Er zijn twee standpunten: of het over je laten komen, of je teweer stellen, met alle risico's daarvan en alle minder prettige gevolgen. De Partij van de Arbeid heeft zeer beslist dit laatste gekozen. Daarom zijn nu voorstellen tot ontwapening, tot vermindering van dienstplicht en tot vermindering van militaire uitgaven niet reëel, omdat zij het beoogde doel niet meer, of nog niet zouden dienen.

Verder noemt de resolutie de democratische grondslag als het principieel fundament. Een afwijking hiervan betekent verzwakking. De „realistische politiek" van Llopis zou hier wel eens zeer onrealistisch kunnen worden. Hier moet worden gewaarschuwd tegen de

opvatting: Franco-Spanje moet er in geen geval in. Dit verzwakt ons standpunt in plaats van het te versterken. Wij moeten zeggen: wél Spanje, maar niet Franco.

Het gaat dus bij dit verdrag om het ellendige feit van de Russische vloedgolf nu al over het grootste deel van Europa; het gaat om het „doodsgevaar voor de gehele Westerse beschaving" en „het belagen van de Vrijheid in heel de wereld". Zijn dit nu maar mooie leuzen, waarachter diplomaten hun nationale belangen doen schuilgaan? Ik vraag: zijn Spaak, Drees, Bevin, Marshall en Truman alleen maar diplomaten, òf leiders van hun democratische volken?

Is de Atlantische gedachte alleen maar uit militaire angst voor Rusland geboren? Of was die angst misschien maar aanleiding en heeft, gelijk wel vroeger in de wereldgeschiedenis, zelfs 2000 jaar geleden, de *idee* de angst gebruikt om zich zelf te verwezenlijken?

De gedachte van een Atlantische Unie is *niet* een anti-Russisch maaksel. Vóór de tweede wereldoorlog, dus vóór de agressieve periode van Rusland, is deze gedachte „Union now", gepropageerd door Engelsen en Amerikanen als Streit en Curry. Zij ging uit van de *beschavingsgemeenschap* der landen, die door de Grote Oceaan worden bespoeld. Welnu die idee van „beschavingsgemeenschap" ligt ook in het Atlantisch verdrag. De waarden, die er vermeld staan, zijn in de motie overgenomen. Maar niet is er melding van gemaakt, dat het element van opvoeding (nationaal en internationaal) tot democratie, uitdrukkelijk deel van het Pact uitmaakt.

Wat moet nu onze taak zijn als democratische socialisten?

Dat is heel duidelijk. Het Pact, goed. De militaire paragraaf vijf van het Pact, goed. Maar dan ook: het *hele Pact.*

Ook de mensenrechten en de democratische waarden en hun bevestiging, van onder op, in de volken.

En dit in de overtuiging, dat alleen die bevestiging, met socialistische koppigheid een generatie lang volgehouden, de oorlog werkelijk zal kunnen keren. Nog anders gezegd: bij onze socialistische aanvaarding van het verdrag gaat het om ons erfgenaamschap als democratisch-socialistische beweging van de ons overgeleverde beschaving, waarvan wij de dragers moeten worden; van het feit, dat er een continuïteit, een doorgaande lijn is, die de grote perioden van bevrijding en vrijwording, van geestelijke kracht en zedelijke weerstand, verbindt. Met Jaurès zeggen wij, dat wij die lijn willen doortrekken tot onze tijd; dat wij

willen, dat die tijd eenzelfde helder licht uitstraalt, en dat wij, als socialisten, zullen zorgen, dat deze fakkel, die ons is doorgegeven, *niet* verduisterd wordt. Ik weet het, onze doeleinden gaan verder dan die van het Atlantisch Verdrag. Zelfs die van Amerika zelf gaan verder, zoals ik zo dadelijk zal aantonen. Het Verdrag beschermt een minimum aan waarden, maar dat minimum is volledig besloten in de doeleinden van ons, Nederlandse socialisten, en daarom staan wij, zoals de resolutie zegt, *moet* zeggen, *onvoorwaardelijk achter dit verdrag.*[missing] naast elkaar, tot het Atlantisch Verdrag toe, zes nieuwe bouwwerken van bovennationale samenwerking aangegeven. Zes nieuwe risico's, maar ook zes kansen, zes grote mogelijkheden, als we ze kunnen grijpen! Maar zijn er eigenlijk wel zes kansen, of is de samenhang zo groot, dat er eigenlijk maar één kans is voor het Socialisme van de hele wereld, waarvan wij een onderdeel vormen -- voor de hele mensheid, waarvan wij een element zijn?

Mijn hele betoog was er op gericht, dit aannemelijk te maken. Welnu, de samenhang heeft voor sommigen een ontstellende werking. De boemerang, die zij als nationalistisch wapen naar Indonesië gooien, komt als internationaal instrument terug. Zij, die zó conservatief zijn, dat zij de Veiligheidsraad alleen maar in het gezicht kunnen slaan, zij juist laten het communisme binnen: het communisme van Tan Malakka daar; het communisme van Paul de Groot hier. Meer dan welke groep ook erkennen wij onze verantwoordelijkheid in Indonesie. Verantwoordelijkheid naar twee kanten. De éne is bekend en door ieder geaccepteerd. De andere is, dat wij de politieke verhoudingen in de wereld niet ongunstig mogen beïnvloeden.

Voor ons open ligt: de provinciale èn de internationale weg; en met Jaurès zeg ik: alleen hele goede vaderlanders kunnen de internationale weg inslaan. Daar voor bevond zich een tweesprong, die kan worden gekenschetst als "het incident-Sassen". Er was een crisis, een tweesprong. Op die tweesprong heeft het Nederlandse kabinet gestaan. Geholpen door breeddenkende Nederlanders als Van Schaik en Stikker, is Drees toen de wegwijzer geweest naar de internationale heirbaan. Drees heeft hiermee de levensmogelijkheden voor ons land gered. Drees is gisteren even op dit podium verschenen, heeft wat gezegd en is er weer van verdwenen. Maar 't gaat niet om wat Drees zegt, maar om wat Drees *is.* En het is merkwaardig, hoe zelfs de meest onpolitieke gijzelaars van Buchenwald na een paar harde weken Drees' steun en voorlichting zochten. In het onaanzienlijk gestreepte boevenpak zat daar een man die wat was, was daar een grote, warme bron van vertrouwen. En we hebben

de op dit punt niet falende Gallup-poll niet nodig om ons te bewijzen, dat ons hele volk, onze natie met haar vele gebreken, maar met haar zuivere intuïtie zo denkt. Drees is een nationale figuur geworden. Laten wij er zuinig mee zijn en laten wij hem dankbaar zijn! (Applaus.)

Dank zij Drees is de mogelijkheid tot daden voor het socialisme in Nederland ook verder geopend gebleven. Die mogelijkheid ligt nu juist in de grote samenhang van nationale en internationale verschijnselen, waarvan ik sprak; samenhang, die begrepen kan worden onder de idee van het *Federalisme.* Het federalisme toch is de nieuwe methode om het erkennen van zelfstandige en onderscheiden levenskrachten, die, van onder op zich verenigend, in vrijwilligheid een bewuste eenheid kunnen vormen, waar kracht van uitgaat.

Het is bekend, dat de Partij van de Arbeid federaal is opgebouwd. Hetzelfde beginsel zal de structuur van het economische leven in Nederland moeten kenschetsen. De samenwerking in de „nieuwe organen" der publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie zal federalistisch moeten zijn om de „stille revolutie" in Nederland, dat is het vergroten van het aandeel van de werkers in het maatschappelijk productieproces, onder de hoede der gemeenschap te volbrengen. Hetzelfde beginsel wensen wij te zien doorwerken in de Verenigde Staten van Indonesië — voor zover 't van óns afhangt — en in de Nederlands-Indonesische Unie. Een „zware" Unie, die drukt op de deelnemers, in plaats van door hen gedragen te worden, kan nooit federalistisch zijn.

[missing] verbonden door de methode van het [missing]

Vos heeft terecht gezamenlijke democratische contrôle geëist in de Benelux. Ik kan u meedelen, dat dit door de drie parlementen gezamenlijk, in de interparlementaire Benelux-Unie, deze zomer aan de orde zal worden gesteld. Maar wanneer die gezamenlijke contrôle er is, dan is er ook de federale rechtsgemeenschap.

Voor de Vijflanden-Unie geldt hetzelfde. En ook voor de Westeuropese Unie, waarvoor de Europese beweging zich met zoveel vrucht heeft ingezet en waarvoor ik, met de heer Serrarens, in de derde motie v. d. Goes-Serrarens een parlementair begin heb trachten te leggen. In het najaar zullen wij in Straatsburg zien, wat er van een Europese Assemblée op parlementair niveau valt te verwezenlijken.

Ik krijg hoe langer hoe meer de indruk, kameraden, dat het mogelijk is onze eigen socialistische koers te varen op de internationale stroom en niet tegen die stroom in. De internationale ordening, in het verband van het Marshall-plan, is de grootste steun voor

onze eigen nationale geleide economie. Maar wil het „kapitalistische" Amerika dat wel? Ook hierop gaf Vos al het antwoord. De structurele wijziging in Amerika, doorgezet door de democratische partij in de tweede legislatuur van Truman, is het grote maatschappelijke feit van heden. President Truman is de grootste ordenaar van onze tijd!

Punt 4 van zijn Inaugureel Program, de hulp, ver over de Marshall-steun heen aan de economisch nog achterlijke gebieden der wereld, opent ongekende perspectieven voor de menselijke welvaart. Het is volkomen, zoals hij het zelf zei: a new, bold program (een nieuw, stoutmoedig program).

Is dat het werk van een kapitalist, een liberaal?

Amerika stelt zich open. Rusland sluit zich af. Is groter tegenstelling denkbaar? Modem cosmopolitisme tegenover verstard nationaal-communisme.

Met dit beeld wil ik mijn overzicht afsluiten. Onze eigen taak gaf ik u reeds aan: *op* de internationale stroom, *in* onze eigen socialistische koers. Ook in Nederland. De Vijflanden zijn machtiger dan het provincialisme in K.V.P.- kringen. De Marshall-ordening is machtiger dan het Comité Burgerrecht. Truman is machtiger dan Gortzak.

Maar dan óók getrouw aan de opzet van het federalisme, in die grote, nieuwe aaneensluitingen ook onze eigen bijdrage, ons eigen geluid. Verder heb ik u niets meer te zeggen.

Nog één ding: gisteravond zijn ons toegezongen de woorden van Herman Gorter: „Van u hangt 't af, of de wereld wordt vrij".

Houdt dat vast, partijgenoten, houdt dat vast!